

Baudelaire

SÚMRÁK

Zvečerieva sa. Nastáva veľké utíšenie v biednych dušiach, ustatých dennou prácou; a ich myšlienky sa teraz zafarbujú nežnými a neurčitými farbami súmraku.

Medzitým z hrebeňa vrchov dolieha k môjmu balkónu cez priehľadné mračná večera veľké zavýjanie, zložené z celého množstva nesúladných výkrikov, ktoré priestor pretvára v akúsi smútočnú harmóniu, akoby harmóniu morského príboja alebo rodiacej sa búrky. Kto sú tí nešťastníci, ktorých neutíši večer a ktorí považujú ako sovy príchod noci za signál k sabatu? Toto zlovestné húkanie k nám prilieha z čiernej útulne, vystrčenej vo vrchoch; a večer, keď fajčím a hľadím na pokoj obrovského údolia, pokrytého domami, ktorých každý oblok hovorí: „Teraz je tu pokoj; tu je rodinné šťastie!“, keď vietor tamhore duje, môžem užasnúť myseľ kolísať touto napodobeninou pekelných harmónií.

Súmrak dráždi šialencov. Spomínam si, že som mal dvoch priateľov, ktorí sa za súmraku stávali celkom chorými. Jeden z nich neuznával nijaké priateľstvo a zdvorilostné vzťahy a týral ako divoch každého, kto mu prišiel do cesty. Videl som ho, ako hodil do hlavy správcovi hotela výborné kurča, v ktorom — ako sa domnieval — videl akýsi urážlivý hieroglyf. Večer, predchodca hlbokých rozkoší, mu kazil najchutnejšie veci.

Iný, urazený ctižiadostovec, stával sa, keď sa deň schyľoval, zatrpknutejším, zachmúrenejším, hašterivejším. Kým cez deň bol zhovievavý a družný, večer bol nemilosrdný; a takým nebol len voči iným, ale aj sám na sebe skúšal svoju súmrakovú mániu.

Prvý zomrel ako blázon, nepoznával ani svoju ženu a svoje dieťa, druhý má v sebe nepokoj stálej choroby, a keby ho aj boli odmietli všetkými poctami, aké môžu udeliť republiky a kniežatá, domnievam sa, že súmrak by aj tak rozničil v ňom tú horúcu túžbu po neskutočných vyznačeniach. Noc, ktorá vrhala temnotu do ich rozumu, zažihla svetlo v mojom rozume; a hoci nezriedka vidieť, že tá istá príčina plodí dva opačné účinky, vždy som tým akoby podráždený a postrašený.

Ó, noci, ó, osvievajúce temnoty! Ste pre mňa signálom vnútornej slávnosti, oslobodzujete ma od úzkosti. V samote rovín, v kamených labyrintoch hlavného mesta, iskrenie hviezd, výbuch pouličných lúčok, vy ste ohňostroj bohyne Slobody!

DAVY

Nie je každému dané kúpať sa medzi mnohými: tešiť sa z davu je umenie; a iba ten môže na vrub ľudského rodu hýriť vitalitou, ktorému sudička vdýchla do kolisky záľubu v preobliekaní a maskovaní, nenávisť k domovu a cestovateľskú vášeň.

Množstvo, samota: rovnaké výrazy, ktoré si aktívny a plodný básnik môže zamieňať. Kto nevie zaľudniť svoju samotu, nedokáže byť sám v náhliacom sa dave.

Básnik má tú neprirovnanú výhodu, že môže ľubovoľne byť sebou samým alebo iným. Ako tie bludné duše, hľadajúce telo, vchádza, kedy chce, do osobnosti kohokoľvek. Pre neho samého je všetko uprázdnené; a ak sa mu zdajú isté miesta uzavreté, to preto, že podľa neho nestoja za to, aby ich navštívil.

Osamelý a zamyslený chodec čerpá zvláštne opojenie z tejto všeobecnej zhody. Ten, čo sa ľahko zarád do davu, pozná horúčkavité rozkoše, ktoré zostanú večne neprístupné egoistovi, uzavreté ako kufor i lenivcovi schúľenému do seba ako mäkkýš. Privlastňuje si, akoby mu patrili, všetky zamestnania, všetky radosti i všetky biedy, ktoré mu okolnosti poskytujú.

To, čo ľudia menujú láskou, je veľmi malé, veľmi obmedzené a veľmi slabé v porovnaní s touto nevysloviteľnou orgiou, s touto svätou prostitúciou ducha, čo sa oddáva celá, poézia a milosrdenstvo, nepredvídanému, ktorý sa ukáže, neznamému, ktorý ide pomimo.

Niekedy je dobre poučiť šťastlivca tohto sveta, aby sa aspoň na okamih ponížila jeho hlúpa pýcha, že sú vyššie blaženosti ako tie ich, väčšie a rafinovanejšie. Zakladatelia kolónií, pastieri národov, misionári vyhnaní na kraj sveta nepochybne poznajú čosi z týchto tajomných opojení, a v lone rozsiahlej rodiny, ktorú si vytvoril ich duch, musia sa niekedy smiať tým, čo ich ľutujú, že ich stihol taký nepokojný osud a že majú taký čistý život.

Súmrak, aký si sladký a nežný! Ružové záblesky, ktoré sa kradnú ešte na horizonte ako agónia dňa pod víťazným náporom noci, svetlá pouličných lúčok, ktoré tvoria tmavočervené škvrny na poslednej sláve západu, ťažké drapérie, ktoré neviditeľná ruka priťahuje z hlbín Orientu, podobajú sa všetkým zložitým citom, zápasiacim v srdci človeka vo sviatočných hodinách života.

Bolo by možné povedať aj, že si ako cudzokrajné rúcho tanečníc, cez priehľadný a temný flór ktorého presvitá tlmená nádhera skvúcej sukne, tak ako cez čiernu prítomnosť preniká rozkošná minulosť; a chvejúce sa zlaté a strieborné hviezdy, ktorými je posiatá, predstavujú tie ohne fantázie, ktoré sa zapafujú iba pod hlbokým smútkom noci.

DVOJITÁ IZBA

Izba podobná snivaniu, izba naozaj *duchovná*, kde je nehybné ovzdušie podfarbené na ružovo a na modro.

Duša sa tu kúpe v nečinnosti a vonia ľútosťou a túžbou. Je to čosi súmravné, modrasté a ružovkasté; sen rozkoše v zatmení.

Nábytok má pretiahnuté, unavené, zmlátnené tvary. Nábytok akoby sníval; akoby bol obdarený akýmsi námesačným životom ako rastlinstvo alebo horniny. Látky hovoria nemou rečou ako kvety, ako nebesá, ako zapadajúce slnká.

Na stenách niet umeleckých ohavností. V pomere k čistému snu, k dojmu, ktorý neanalyzujeme, umenie definované, umenie skutočné je bohorúhačstvom. Tu má všetko dostačujúci jas a rozkošnú temnotu harmónie.

Vôňa nekonečne jemná a vybraná, v ktorej sa mieša ľahulinká vlhkosť, pláva v tejto atmosfére, kde sa kolíše driemajúci duch ako v skleníkovom opare.

Mušelin výdatne prší pred oblohami a pred lôžkom; rozlieva sa v snežných vodopádoch. Na tomto lôžku leží Idol, vládkyňa snov. Ale ako to, že je tu? Kto ju dovedol? Aká magická moc ju usadila na tomto tróne snívania a rozkoše? Čo po tom? Je tu! Poznávam ju.

Hľa, jej oči, ktorých plameň preniká súmrakom; tie jemné a strašné zreničky, ktoré poznávam podľa desivej zlomyseľnosti! Priťahuje, podmaňuje si, hltajú pohľad nerozvážneho, ktorý ich pozoruje.

KAŽDÝ MÁ SVOJU CHIMÉRU

Pod šírým sivým nebom, na rozľahlej prašnej planine bez ciest, bez trávnikov, bez jediného bodliaka, bez jedinej prhľavy, stretol som viacero zhrbeno kráčajúcich ľudí.

Každý z nich niesol na pleciah obrovskú Chiméru, ťažkú ako vreco múky alebo uhlia, alebo výzbroj rímskeho pešiaka.

No obľudné zviera nebolo nehybným bremenom; naopak, obľapalo a ovisalo na človeku svojimi pružnými a mocnými svalmi; zadrappovalo sa dvoma veľikánskymi pazúrami do hrude svojho nosiča a jeho ohromujúca hlava prevyšovala čelo človeka ako strašidelný šišak, ktorým starodávni bojovníci chceli naháňať čoraz väčší strach nepriateľovi.

Oslovil som jedného z týchto ľudí a opýtal som sa ho, kde tak idú. Odpovedal mi, že to nik nevie, ani on, ani ostatní; ale že zrejme niekam idú, pretože ich pohýna neprekonateľná potreba ísť.

Vec hodna pozornosti: nik z týchto pocestných sa nezdal nahnevanej na ľúte zviera, zavesené na jeho krku a zakvačené na jeho chrbte; akoby ho považoval za časť seba samého. Všetky tie ustaté a vážne tváre neprejavovali nijaké zúfalstvo; pod kupolou neba, plnou svetobôľu, mali zaborené nohy do prachu zeme, žalostnej ako nebo, putovali s rezignovaným výzorom tých, ktorí sú odsúdení večne dúfať.

A sprievod prešiel popri mne a pohrúžil sa do ovzdušia obzoru na mieste, kde sa okrúhly povrch planéty stráca zvedavosti ľudského pohľadu.

Niekoľko chvíľ som sa snažil pochopiť túto záhadu; ale čoskoro sa ma zmocnila neodolateľná ľahostajnosť a bol som väčšmi sklúčený ako oni sami pod svojimi drvivými Chimérami.